

Avaliku poliitika seisukohad

Uuendatud 18.05.2024

SISUKORD

EESTI ÜLIÕPILASKONDADE LIIDU AVALIKU POLIITIKA SEISUKOHTADE PREAMBUL	3
Mõisted	4
1. LIGIPÄÄS KÕRGHARIDUSELE	6
1.1. Välisüliõpilased	7
1.2. Erivajadustega õppurid	8
2. VASTUVÕTT KÕRGKOOLI	10
3. ÕPPEKESKKOND	12
3.1. Üliõpilasmajutus	13
3.2. Diskrimineerimine ja ahistamine	14
3.3. Vaimne tervis	16
4. SOTSIAALSETE TAGATISTE SÜSTEEM	18
4.1. Õppetoetused	20
4.2. Õppelaen	21
5. KÕRGHARIDUSE KVALITEET	23
5.1. Tagasiside õpetamisele	25
5.2. Õppejõudude täiendõpe ja õpetamisoskuse arendamine	27
6. PRAKTIKA KORRALDUS	29
7. VARASEMA ÕPPE- JA TÖÖKOGEMUSE (VÕTA) ARVESTAMINE	31
8. DIGITAALNE ÕPE	33
8.1. Tehisaru kasutamine kõrghariduses	35
9. KÕRGHARIDUSE NING TEADUS-, ARENDUS- JA LOOMETEGEVUSE (TAL) RAHASTAMINE	37
9.1. Doktoriope	39
10. KESKKONNAVALDKONNA SEISUKOHAD	41
10.1. Riiklikud seisukohad	41
10.2. Kõrgharidusasutuste vastutus	42
10.3. Üliõpilaste vastutus	43
11. ÜLIÕPILASESINDUSTE HUVIKAITSEVÕIMEKUS	44
12. RAHVUSVAHELISTUMINE	46
12.1. Õpiränne	48
12.2. „Students at Risk“ programm	50
12.3. Euroopa Liidu tulevik tudengitele	51
12.4. Riikideülene kõrgharidus	51

EESTI ÜLIÕPILASKONDADE LIIDU AVALIKU POLIITIKA SEISUKOHTADE PREAMBUL

Eesti Üliõpilaskondade Liidu (EÜL) avaliku poliitika seisukohtade dokument kaardistab põhimõtted ja eesmärgid, mis annavad aluse organisatsiooni eestkoste tegevuse korraldamiseks terviklikult nii riiklikul, kohalikul kui ka rahvusvahelisel tasandil. Eesti üliõpilaste huvide esindamiseks tehakse ühiste eesmärkide nimel solidaarselt koostööd riiklikul ja rahvusvahelisel tasandil kõigi tudengiorganisatsioonidega ning vahendatakse nende seisukohti otsustajatele. EÜL seisab avalikult võõrandamatute inimõiguste ning demokraatia eest. Lisaks räägib EÜL ühiskonnas kaasa võrdõiguslikkuse ja jätkusuutliku arengu ning teistel tudengitele olulistel teemadel.

Mõisted

Bologna protsess – on riikidevaheline kokkulepe kõrgharidusstandardite ühtlustamiseks Euroopa Liidus.

Diskrimineerimine – tekib siis, kui inimesi eelistatakse sarnases olukorras teistest vähem ainult seetõttu, et nad kuuluvad või neid arvatakse kuuluvat teatud rühma või kategooriasse. Inimesi võidakse diskrimineerida nende vanuse, puude, rahvuse, päritolu, poliitiliste vaadete, rassi, usu, bioloogilise või sotsiaalse soo, seksuaalse orientatsiooni, keele, kultuuri ja palju muu alusel.

Erivajadustega tudeng – inimene, kelle füüsilisest või vaimsest tervisest tulenevad raskused toovad kaasa vajaduse teha kohandusi ainekorralduses või õpikeskkonnas, et tagada igale õppijale võimalus maksimaalseks osaluseks õppeprotsessis ja individuaalseks arenguks.

Elukestev õpe – õppimine terve elu vältel, olenemata vanusest.

Otsustuskogu – kõrgkooli organ, mis koosneb valitud akadeemilistest ja mitteakadeemilistest töötajatest, tudengitest või väljastpoolt valitud valdkonnateadlikest nõuandjatest ning mis otsustab kõrgkooli sisemise heaolu, arengu ja korralduse üle.

Hübriidõpe – kontaktõppe korraldamise üks viise, kus korraga (st samal ajal) on osa õppijaid füüsilises ja osa virtuaalses ruumis.

Tudengiesindaja – kõrgkooli tudengite valitud või määratud liige, kelle ülesanne on oma kõrgkooli tudengite õiguste ja huvide eest seista.

Universaalne disain – määratletakse enamasti kui toodete ja keskkondade kujundamist nii, et need oleksid võimalikult suures ulatuses kasutatavad kõigile inimestele, ilma et oleks vaja kohandamist või spetsiaalset disaini.

Vaimse tervise häire – terviseprobleem, mis mõjutab seda, kuidas inimene mõtleb, tunneb, käitub ja suhtleb teiste inimestega.

Välisüliõpilane – välisriigi kodakondsusega Eesti ülikooli immatrikuleeritud tudeng.

Üliõpilane – kõrgkoolis õppija ja kõrgkooli nimistusse kantu, sealhulgas välis- ja erivajadustega üliõpilased. Sünonüüm on tudeng.

Üliõpilasesindus – üliõpilaskonna esindusorgan, mille on üliõpilased demokraatlikult valinud ning mis on sõltumatu üliõpilaskonnavälistest huvigruppidest.

1. LIGIPÄÄS KÕRGHARIDUSELE

Kõrgharidus peab olema ligipääsetav igale inimesele, kes osutub kõrgkooli vastuvõetuks, olenemata tema sotsiaalsest ja majanduslikust taustast, etnilisest kuuluvusest, vanusest, füüsilistest võimetest, rahvusest, rassist, nahavärvist, soost, keelest, päritolust või poliitilistest ja usulistest veendumustest.

- Kõrghariduskorraldus peab olema paindlik ja soosima elukestvat õpet.
- Kõrgharidus peab olema kättesaadav ja vastama erivajadustega õppijate vajadustele, hõlmates organisatsiooni, õppe sisu, tugisüsteeme ja füüsilist ruumi.
- Riik ja kõrgkoolid peavad tagama, et igale õppurile on kättesaadav terviklik info ja nõustamine edasiste õppimisvõimaluste, õpet reguleerivate õigusaktide ja toetavate süsteemide (õppelaen, toetused, stipendiumid) kohta.
- Eestikeelsetel täiskoormusega õppekavadel peab kõrgharidus olema tasuta.
- Osakoormusega õppekavade puhul peavad kõrgkoolid tagama läbipaistva ja üheselt mõistetava õppekulude tasumise süsteemi ning tutvustama seda üliõpilastele.
- Kõrgkool vastutab selle eest, et varasema koolitee kvaliteet ei takistaks ühtki õppurit kõrghariduse omandamisel. Sellel eesmärgil pakub kõrgkool vabatahtlikke tasanduskursuseid, mis toetavad õppurit õpingutes hakkamasaamisel.

1.1. Välisüliõpilased

Välisüliõpilasi koheldakse võrdselt kohalike tudengitega ning neile on õppeprotsessis tagatud kõrgkooli toetus. Kogu kõrgkoolipere teadvustab, et välistudengid ja -õppejõud rikastavad õppekeskkonda ning viivad globaalselt kvaliteetse kõrghariduseni.

- Välisüliõpilasi tuleb kohelda kõrgkooli täieõiguslike liikmetena. Neile tuleb anda võimalus panustada õppekeskkonna arendamisse ja tagada info nende õiguste kaitse võimaluste kohta ka üliõpilasesinduse kaudu.
- Kõrgkool peab pakkuma välisüliõpilastele toetussüsteemi, mis aitab neil kohaneda eluga Eestis. Lisaks kõrgkooli toetussüsteemile tuleb tagada riiklikud toetusteenused. Nende hulka kuuluvad näiteks keele- ja kultuuriõpe, lõimumist soosivad grupid, teave Eesti kohta ning vajaduspõhised riiklikud toetused.
- Kõrgkool ja üliõpilasesindus peavad soodustama välisüliõpilaste kaasamist üliõpilaskonna tegevusse. Kõrgkool peab edendama välisüliõpilaste lõimumist kohalike üliõpilastega.
- Tervishoiuteenused ja vastav teave peavad olema kättesaadavad kõigile välisüliõpilastele ja osutatud samadel alustel kui kohalikele üliõpilastele.
- Välisüliõpilastele tuleb pakkuda tasuta eesti keele kursusi.
- Riik ja kõrgkoolid peavad soodustama välisüliõpilaste sujuvat sisenemist Eesti tööturule nii õpingute ajal (keele- ja kultuuriõpe, praktikavõimalused) kui ka pärast lõpetamist.
- Võorkeelsetele õppekavadele tuleb pakkuda õppemaksuvabastusi ja stipendiume võrdsetel alustel nii kohalikele kui ka välisüliõpilastele.

1.2. Erivajadustega õppurid

Eesti Üliõpilaskondade Liit lähtub põhimõttest, et kõigil peab olema ligipääs võimetekohasele kõrgharidusele.

Kõrgkoolid pakuvad erivajadusega õppuritele spetsiaalseid nõustamisteenuseid ja tagavad erivajadustega üliõpilastele toetuse, arvestades nende spetsiifilisi vajadusi. Toetus on tagatud kõigil kõrghariduse tasemetel kogu õppeprotsessi jooksul (auditoorne, praktiline, iseseisev töö), õpingute hindamise metoodikas ning kõrgkooli sisseastumisel ja lõpetamisel. Lisaks on oluline tähelepanu pöörata universaalse disaini rakendamisele, erinevatele tugiteenustele ja nõustamisele. Kõrgkool võimaldab erivajadustega üliõpilastele ligipääsu õppehoonetesse ja ühiselamutesse ning toetab nende võimalikult iseseisvat ja aktiivset osavõttu üliõpilaselust. Erivajadustega tudengite puhul tuleb meeles pidada, et kõik erivajadused ei ole nähtavad.

- Erivajadustega üliõpilastele toetussüsteemi väljatöötamisel ja neile sotsiaalsete toetuste tagamisel on vaja hinnata meetmete terviklikkust ning luua vajalik eritoetus ja teenused, et vältida süsteemi lünklikkust.
- Koostöös kohaliku omavalitsuse ning Haridus- ja Teadusministeeriumiga tuleb tagada erivajadusega õppurile täies mahus olemasolevate teenuste kasutamine, mis võimaldab tal õppetöös ja vaba aja tegevustes osaleda.
- Erivajadustega inimesele tuleb anda teavet ligipääsetavuse kohta, arvestades nii ülikoolilinnaku füüsilist keskkonda kui ka õppekavade sisu.
- Erivajadustega üliõpilastele võrdsete võimaluste tagamiseks on oluline kõrgkoolidevaheline koostöö ja kogemuste jagamine.
- Iga kõrgkool peab tagama erivajadustega üliõpilasele toetuse ja tugisüsteemi, mille abil on tudengil võimalik õppetöös täies mahus osaleda.

- Kõrgkoolid peavad tagama füüsilise ligipääsetavuse olemasolevates hoonetes ja seda, et ehitatavate hoonete (sh ühiselamud, teaduskeskused, spordihooned jms) projekteerimisel oleks arvestatud universaalse disaini põhimõtetega.
- Kõrgkoolid peavad töötama kommunikatiivse ehk suhtluskeskkonna ja vaimse keskkonna ehk suhtumise ja mõtteviisiga, et erivajadustega õppuritel oleks võimalik õppetöös turvaliselt ja täies mahus osaleda.
- Kõrgkool peab töötajaid teavitama, kuidas kohandada oma info- ja õppematerjale erivajadustega üliõpilaste vajaduste järgi.
- Kõigile üliõpilastele vajalike tingimuste loomisega kaasnevad kulud katab kõrgkool koostöös riigiasutustega.
- Ligipääsetavus peab olema kõrgkoolide ja üliõpilasinduste korraldatava õppetegevuse, tugiteenuste ja kõigi ürituste aluspõhimõte.

2. VASTUVÕTT KÕRGKOOLI

Kõrgkooli vastuvõtuprotsess on kõrghariduse kvaliteedi väga oluline osa ning see on seotud mitme ligipäasetavuse, väljalangevuse ning võrdõiguslikkuse probleemiga. Kõrgkooliõpinguteks vajalikud pädevused peegelduvad sisseastumiskatsetes. Vastuvõtt kõrgkooli on läbipaistev, kõiki otsuseid peab olema võimalik kontrollida ning need peavad olema põhjendatud. Vastuvõtuotsuseid peab saama vaidlustada mõistlikul viisil ja mõistliku aja jooksul. Kõrgkool tagab kandidaatide võrdse kohtlemise.

- Kõrgkool peab tegema endast oleneva, et tulla vastu kandidaatidele, kellel ei ole võimalik määratud ajal katsetest osa võtta, kas tervislikel, rahalistel või tehnilistel põhjustel.
- Erialavalikul ja kõrgkooli sisseastumisel läbimõeldud otsuse tegemiseks on vaja arendada õppe- ja karjäärinõustamist üld- ja kutsehariduses.
- Kandideerimiseks vajalik info peab olema kättesaadav gümnaasiumi lõpetajatele enne riigieksamite valiku tegemist. Juhul, kui vastuvõtukriteeriumid muutuvad pärast eksamivalikute tegemist, peab kõrgkool olema valmis nõutud eksami asendada mõne teise eksamiga või korraldama asendustesti.
- Riigieksamite tulemused ei tohi olla vastuvõtul ainus määraja. Lisaks tuleb vastuvõtul arvesse võtta sisseastuja motivatsiooni, sobivust õppekaval õppimiseks ja mitteformaalseid kogemusi, näiteks kirjaliku valdkonnatesti või suulise vestluse abil.
- Kandideerimise protsess peab olema paindlik ning kandideerijaga arvestama. Sisseastumiskatsed peavad toimuma vähemalt kahel erineval päeval, et võimaldada üliõpilasele valikuvabadust.
- Inglisekeelsel õppekaval õppimiseks vajalik inglise keele oskuse tase on vähemalt B2.

- Sisseastumisdokumentide vastuvõtt ja menetlemine peab olema kõigile õppekavadele kandideerijatele tasuta.
- Üliõpilaskandidaadil peab olema võimalus saada tagasisidet enda kandideerimise kohta.
- Kõrgkoolid peavad võimaldama rahvusvahelise kaitse all olevatele isikutele ettevalmistus- ja tasanduskursuseid, mis tagavad valmisoleku kõrgkooli sisseastumiseks või õpingute jätkamiseks.

3. ÕPPEKESKKOND

Õppekeskkonna kvaliteedi määravad nii materiaalsed (õppevahendid ja taristu) kui ka sotsiaalsed aspektid (kaasav keskkond ja tugiteenused). Oluline on, et õppekeskkond käiks kaasas õpikäsituse muutustega, suunaks, oleks ligipääsetav ja soodustaks nii õppimist kui õpetamist. Selleks, et luua diskrimineerimisest vaba ja kaasav õppekeskkond, kus iga inimene saab oma võimeid rakendada, osutavad kõrgkoolid kvaliteetseid ja asjakohaseid nõustamisteenuseid ning rakendavad eesmärgistatud poliitikaid.

- Tudengite toetamiseks peavad olema tagatud ja ligipääsetavad nii sobiv füüsiline (õppehooned, raamatukogu, üliõpilaselamud, õppevahendid jm) kui ka sotsiaalne keskkond (nõustamine, tugirühmad ja -isikud, vaba aja veetmise võimalused, võimalus aktiivses üliõpilaselus osaleda).
- Kaasava arutelukeskkonna¹ loomiseks on kõrgkoolidel vaja välja töötada ja pidevalt arendada kaasava arutelu kultuuri põhimõtteid² ning neid õppetöös rakendada.
- Universaalse disaini põhimõtted peavad kõrghariduses olema alati taristu ja teenuste kujundamisel prioriteet. Seejuures peaksid kõrgkoolid ka füüsilise keskkonna puhul arvestama üliõpilaskonna mitmekesisusega ning tagama sooneutraalsete tualettruumide olemasolu. Lisaks on oluline, et tasuta menstruatsioonitooted oleksid saadaval kõigi hoonete tualettruumides.

¹https://www.european-agency.org/sites/default/files/key-principles-for-promoting-quality-in-inclusive-education_key-principles-ET.pdf

² <https://valitsus.ee/media/4255/download>

3.1. Üliõpilasmajutus

Üks peamised kõrghariduse varjatud kulusid on elukoht. Paljud tudengid peavad õpingute jätkamiseks kolima teise linna või sootuks teise riiki, mistõttu on vaja leida endale elukoht. Seepärast on oluline, et igal tudengil oleks ligipääs erinevatele elukohavõimalustele, sh esmajoones ühiselamutele.

- Ühiselamute kujundamisel peab alati järgima universaalse disaini põhimõtteid.
- Ühiselamute puhul on oluline arvestada tudengkonna mitmekesisusega ning tagada sooneutraalsete tualettruumide olemasolu.
- Üliõpilaselamud peavad võimaldama üliõpilastel puhata ja õppida.
- Üliõpilaselamud peavad pakkuma tudengitele mõistliku hinnaga elamiskoha.
- Kõrgkoolil peab olema piisavalt ühiselamukohti vähemalt esmakursuslaste jaoks.
- Uute ühiselamute ehitusel on oluline jälgida, et planeering võimaldaks hoone kohandamist vastavalt tudengkonna muutuvatele vajadustele ja tudengite seas levivatele trendidele, näiteks soov individuaalse toa järele.

3.2. Diskrimineerimine ja ahistamine

On oluline, et kõrgkoolid rõhutaksid oma dokumentides diskrimineerimise vastaseid väärtuseid. Selle abil on võimalik jõuda olukorrani, kus mitmekesisus ühiskonnas kajastub ka kõrghariduses. EÜL on kindlalt selle vastu, et kõrgkoolides on süsteemid ja protsessid, mis eelistavad ebaausalt tudengeid, kes mahuvad mingitesse kindlatesse raamidesse.

Seksuaalne ahistamine võib ulatuda soovimatutest seksuaalse alatooniga naljadest flirdi ja otseste ettepanekuteni vahetada seksuaalseid teeneid paremate hinnete või akadeemilisel redelil edasiliikumise vastu. Soolist ja seksuaalset ahistamist ning diskrimineerimist võivad kogeda soost sõltumata kõik inimesed.

- Riigi ja kõrgkooli ülesanne on edendada ühiskonnas võrdõiguslikkust ja vähendada ühiskondlike lõhede taastootmist haridussüsteemis.
- Kõrgkoolide akadeemilise ja tugipersonali karjäärimudelid peavad võimaldama võrdseid arenguvõimalusi kõigile võimekatele ja motiveeritud töötajatele ja tudengitele, sõltumata nende sotsiaalsest ja majanduslikust taustast, etnilisest kuuluvusest, vanusest, füüsilistest võimetest, rahvusest, rassist, nahavärvist, sooidentiteedist, keelest, päritolust või poliitilistest ja usulistest veendumustest jms.
- Kõrgkoolid ja üliõpilasesindused peavad seisma üliõpilaste diskrimineerimise vastu ja võtma vastutuse üliõpilaste heaolu eest kõrgkoolis. Samuti tagama, et iga tudeng saab end kõrgkoolis turvaliselt tunda. Kõrgkoolid peavad panustama ühiskonna sallivamaks muutmisesse, mõistes avalikult hukka igasuguse diskrimineerimise.
- Kõrgkoolid peavad võtma erinevaid ahistamise ja diskrimineerimise juhtumeid tõsiselt ning diskrimineerimise ja ahistamisega seotud juhtumitele kõrgkoolis peab järgnema asutuse/kõrgkooli vastava distsiplinaarorgani reaktsioon või seisukoht.

- Üliõpilaste heaolu tagamiseks peab õpingute läbimist toetama vajaduspõhine psühholoogiline nõustamine.
- Tuleb töötada välja kõikehõlmavad süsteemid ennetusest ohvriabi ja sanktsioneerimiseni. Sellele aitavad kaasa näiteks iga-aastased koolitused, tudengiorganisatsioonide kaasavad ja suuresti vabatahtlike rakendavad vastastikuse nõusoleku koolitused, ülikooliväliste ressursside reklaamimine, seksuaalse vägivalla teadlikkuse nädalad ning usaldusisikud ja konkreetse ametikoha loomine, kus töötav inimene vastutaks ahistamise ja diskrimineerimise teemalise ennetustöö eest.
- Kõrgkooli juhtkonna tasandil on oluline teadvustada probleemi prioriteetsust. See tähendab diskrimineerimise ja ahistamise eraldamist iseseisvaks vastutusalaiks ning seda, et kõrgkoolid võtavad avalikkuses sel teemal selge seisukoha.
- Kõrgkoolid peavad looma eetikakoodeksi, mis käsitleb õppejõudude-tudengite vaheliste intiimsuhete teemat ulatuslikult ja kõiki huvigruppe kaasavalt ning looma sellega kogukonnastandardid, mis annavad käitumisjuhised oma rolliga seotud eetilise konflikti võimaluse vältimiseks.
- Välistudengitel on võimalus tutvuda Eesti kultuuri- ja kombeuumiga, et nad oleksid teadlikud, millised sotsiaalsed normid Eestis kehtivad ning millistel juhtudel peaks pöörduma abi saamiseks ülikooli poole.
- Juhtumitest teada andmiseks peab olema erinevaid viise ja nende kohta peab infot jagama kõigile ülikoolipere liikmetele. Ahistatule peab olema võimalik suhelda enda jaoks usaldusväärse isikuga, mitte ainult otsese ülemuse või personali-/õppekorraldusspetsialistiga.
- Juhtumitest teada andmisele peab järgnema olukorra efektiivne lahendamine.

3.3. Vaimne tervis

Üliõpilaste vaimne tervis on heaolu küsimus, millele tuleb pöörata rohkem tähelepanu, et tagada üliõpilastele piisavad õpi- ja enesejuhtimisoskused, stressivaba õppimist toetav keskkond ja psühholoogiline tugi. Mööduvatest negatiivsetest emotsioonidest eristab vaimse tervise häiret see, et häirivad tunded ja vastav käitumine ei möödu, vaid need hakkavad segama igapäevaeluga toimetulekut³.

Eesti Üliõpilaskondade Liidu jaoks on vaimse tervise teemal teadlikkuse tõstmine kõigil kõrghariduse astmetel väga oluline.

- Kõrgkoolidel on kohustus teadvustada ning otsuste tegemisel arvesse võtta, kuidas institutsionaalne keskkond ja tööpraktikad kujundavad õppijate ja töötajate vaimset seisundit.
- Kõrgkoolides peab tegelema ennetustööga, teavitades kogu kõrgkooliperet vaimse tervisega seonduvast ja jagades infomaterjale abi saamise võimaluste kohta.
- Kõrghariduses tuleb luua õppekeskkond, mis väärtustab õppijat ja aitab ennetada olukordi, kus stressist ja ülepingest tingitult jäävad tudengid õpingutel hätta.
- Üliõpilaskondadelt saadud tagasisidet/tähelepanekuid tuleb arvesse võtta õppekeskkonna mõju hindamisel üliõpilasele.
- Kogu kõrgkoolipere heaolu tuleb hinnata regulaarselt ja teaduspõhiselt.
- Psühholoogiline nõustamine peab olema võrdsetel alustel ja mõistliku aja jooksul kättesaadav igale üliõpilasele.

³ <https://www.terviseinfo.ee/et/valdkonnad/vaimne-tervis/ulevaade-vaimse-tervise-probleemidest>

- Kõrgkoolid peavad tagama kõigile üliõpilastele tasuta õppe-, karjääri- ja psühholoogilise nõustamise võimaluse kogu õpingute vältel, arvestades vajaduste tsüklilisust ning erinevate sotsiaalsete rühmade nõustamise vajadusi.
- Kõrgkoolid peavad teavitama tudengeid nõustamisteenuste sisu ja võimaluste kohta.
- Ülikool peab tööandjana oma töötajate koormust ja stressitaset jälgima ja pidevalt töökeskkonda arendama, et see toetaks töötajate tervist ja lähtuks ka individuaalsetest vajadustest. Õppejõudude koormus peab olema mõistlik ja töötajatele peab olema võimaldatud nii tööalane kui ka psühholoogiline nõustamisteenus.
- Kõrgkool peab tagama esmakursuslastele sujuva ülemineku eelmisest haridusastmest kõrghariduses osalemisse ja seadma selle õppekavas olulisele kohale.
- Igal üliõpilasel peab olema võimalus ülikooli hoonetes kasutada õppimiseks ja puhkamiseks ruume tasuta.

4. SOTSIAALSETE TAGATISTE SÜSTEEM

Üliõpilaste vajadustele vastav riiklik sotsiaalsete tagatiste süsteem, mis tagab võimaluse täielikult õpingutele pühenduda, on kvaliteetse kõrghariduse omandamise eeldus. Sotsiaalsete tagatiste süsteem Eesti kõrghariduskorralduses, kus tasuta õppimise õigus on reeglina vaid täiskoormusel õppides, peab võimaldama üliõpilastel toime tulla ilma, et nad oleksid sunnitud enda ülalpidamiseks töötama, õppeaega pikendama või õpinguid sootuks katkestama. Õppimisele pühendumist soodustavate sotsiaalsete garantiide olemasolu annab üliõpilastele mõista, et ühiskond väärtustab õppimist.

- Üliõpilaste sotsiaalsete tagatiste süsteem peab olema paindlik ning kooskõlas tudengite tegelike vajadustega.
- Sotsiaalsete tagatiste süsteemi peavad kuuluma toetused ja õppelaen, aga ka muud hüved (näiteks ravikindlustus ja transpordisoodustus). Stipendiumeid ei tohi käsitleda osana üliõpilaste sotsiaalsetest tagatistest, kuna nende eesmärk on motiveerimine, mitte õpingute ajal toimetulek. Tagastamatu toetuse (õppetootused) osakaal peab raskes sotsiaal-majanduslikus olukorras üliõpilaste puhul moodustama enamuse sissetulekust.
- Sotsiaalsete tagatiste süsteem peab olema piisav, et täita toetussüsteemile seatud eesmärged: tagama kõigile ligipääsu kõrgharidusele ning võimaldama täielikult õpingutele pühenduda. Sotsiaalsete garantiide süsteem peab tagama piisava sissetuleku, et katta üliõpilaste õppimis- ja elamiskulud⁴.

⁴Eesti üliõpilaste keskmised väljaminekud ühes kuus on 1023 eurot. Eesti üliõpilaste keskmised väljaminekud on võrreldes 2019. aastaga kasvanud enam kui keskmised sissetulekud. ([EUROSTUDENT 8](#))

- Sotsiaalsed tagatised peavad olema võrdsetel alustel kättesaadavad ka välisüliõpilastele.
- Üliõpilaste sotsiaalsed tagatised peavad olema kättesaadavad ka vahetusprogrammi suunduvatele üliõpilastele välisõppes olemise ajal.
- On oluline, et igale kõrgkooli pürgijale oleks kättesaadav terviklik info sotsiaalsete tugisüsteemide (õppelaen, toetused ja muu) kohta.
- Ravikindlustus peab olema seotud üliõpilasstaatusega ning seega tagatud ka akadeemilise puhkuse ajal.
- Tugiteenuste planeerimisel ja pakkumisel tuleb arvesse võtta üliõpilaskonna mitmekesisust (näiteks hilised õppurid, osakoormusega õppivad, töötavad, erivajadustega ja välisüliõpilased) ning üleminekut õppijakesksele õppele ja paindlikele õppevormidele.
- Kõigile üliõpilastele peab olema kättesaadav karjäärinõustamine, et õpingute ajal tehtaks informeeritud valikuid.
- Akadeemilise puhkuse ajal peab olema võimalik läbida õppeaineid vähemalt 50 protsendi ulatuses semestri või õppeaasta õppeainete nominaalmahust. Õpingute eest tasumine akadeemilisel puhkusel olles sõltub sellest, kas üliõpilane maksab õppemaksu või mitte. Seejuures tuleb vältida lisatasusid.

4.1. Õppetoetused

Õppetoetused kui tagastamatu finantsabi aitavad ületada sotsiaalmajanduslikust olukorrast tingitud raskusi ning pakuvad kohe tuge neile, kes seda vajavad. Õppetoetused moodustavad sotsiaalsete garantiide süsteemis olulise ja möödapääsmatu osa. Õppetoetuste süsteemi korraldab Eestis Haridus- ja Teadusministeerium. Riik toetab vähemkindlustatud perekondadest pärit tudengeid kõrghariduse omandamisega kaasnevate lisakulude katmisel. Õppetoetuste saamise alused, tingimused ja kord on reguleeritud õppetoetuste ja õppelaenu seaduses⁵.

- Toetused peavad olema kättesaadavad kõigile riiklikult tunnustatud (täielikult või tingimisi akrediteeritud) õppekavadel täiskoormusega nominaalajal õppivatele üliõpilastele, olenemata sellest, milline on õppeaste, kõrgharidusasutuse tüüp või juriidiline omandivorm. Erivajadustega tudengitele peavad toetused olema kättesaadavad, sõltumata õppekoormusest ja puude astmest.
- Toetuste suurus tuleb siduda elukallidusega, et tagada tudengitele võimalus oma elamiskulud ise katta.
- Esimese ja teise astme kõrghariduse üliõpilastele mõeldud toetus peaks võimaldama kehvast sotsiaalmajanduslikus olukorras oleval üliõpilasel toime tulla ilma tööl käimata ja õppelaenu võtmata.
- Kõigile täiskoormusel ja nominaalajal õppivatele doktorantidele peab riik tagama kvalifikatsioonile vastava sissetuleku, mis tagab palgaga kaasnevad sotsiaalsed garantiid⁶.

⁵[Õppetoetuste ja õppelaenu seadus](#)

⁶ Loe edasi [9.1. Doktoriope](#)

- Stipendiume ei tohi lugeda õppetoetuste määramisel tudengi sissetuleku osaks, kuna tegemist on lisapreemiaga, mis tuleneb õppeedukusest.
- Õppetoetuse suuruse määramisel tuleb arvestada peale üliõpilase sissetuleku ka objektiivseid vajadusi suuremate kulutuste jaoks, nagu hoolduskohustus või erivajadus. Regionaalsete tõrgete leevendamiseks peab riik tagama lisatoetuse üliõpilastele, kelle elukoht enne õpingute algust pole linnas, kus nad õpivad, ega sellega külgnevates omavalitsustes.
- Õppetoetuste määramisel võib arvestada üliõpilase sissetuleku hulka tema vanema(te) sissetuleku juhul, kui üliõpilane elab samas leibkonnas. Õppetoetuse määramisel tuleb lähtuda kõige värskematest kättesaadavatest andmetest üliõpilase sissetuleku kohta.

4.2. Öppelaen

Öppelaen kui tagastatav finantsabi pakub tudengile lisavõimaluse katta õppeperioodil õppimisega seotud kulusid. Öppelaenu on õigus saada igal haridustasemel ja -astmel üks kord õppeaasta jooksul. See on finantsabi, mis annab õppurile võimaluse keskenduda kõrgkooliõpingutele väheste finantsiliste riskidega.

- Öppelaenusüsteemi arendamisel on oluline silmas pidada nii üliõpilaste vajadust õpingute ajal ära elada kui ka tasulisel õppel olevate üliõpilaste vajadust tasuda õppemaksu.
- Öppelaenu maksimaalmäär peab kaasas käima elukalliduse muutustega.
- Laenu peab olema võimalik taotleda kogu õppeaasta jooksul.
- Öppelaen peab olema riiklikult tagatud kõigile üliõpilastele. Öppelaenu andmisest võib keelduda isikule, kellel on jooksev õppelaenu viivis.

- Õppelaenu intress peab olema 0%. Osakoormusega üliõpilasele peab looma paralleelsüsteemi, kus vähemalt kahekordse nominaalkestusega lõpetajale on intress lähedane Euroopa keskmisele 1–2% määrale (kui mitte madalam).
- Õppelaenu tagasimaksmise tingimused peavad olema järgmised:
 1. Tagasimakse kohustus saab alata hetkel, kui laenuvõtja ei ole jätkanud aasta jooksul õpingutega ning tema sissetuleku suurus on vähemalt mediaanpalga tasemel.
 2. Kohustuslik makse suurus ühes kuus ei saa olla suurem kui 10% laenuvõtja sissetulekust.
 3. Laenu tagasimakse kohustus ja intressi maksmine peavad katkema töökaotuse ja kõrgharidusõpingute jätkamise korral ning kuni laenuvõtja lapse kolmeaastaseks saamiseni.
 4. Laenu tagasimakseperiood peab olema minimaalselt läbitud õpingute viiekordne nominaalae.
 5. Õppelaenu tagasimaksmine võib toimuda laenuvõtja soovil ka kiiremini, ilma et see tooks talle kaasa lisakulusid.
- Õppelaenu võtja tuleb vabastada täielikult õppelaenu tagasimaksmisest alljärgnevatel juhtudel:
 1. osalisel või täielikul töövõime kaotamisel;
 2. surma korral;
 3. juhul, kui pärast õppelaenu võtmist tuvastatakse laenusaja alaealisel lapsel raske või sügav puue;
 4. juhul, kui tudeng lõpetab doktoriastme õpingud nominaalajaga;
 5. juhul, kui tudeng astub tööle avalikku teenistusse.

5. KÕRGHARIDUSE KVALITEET

Kvaliteetne kõrgharidus annab üliõpilastele teadmised, hoiakud, oskused ja põhipädevused, mida on vaja edu saavutamiseks pärast kooli lõpetamist. Kvaliteetne kõrgharidus arendab üliõpilasi algatusvõimelisteks ja vastutustundlikeks kodanikeks ning valmistab ette tulevaseks tööks, toetab nende isiklikku arengut, loob ulatusliku kõrgetasemelise teadmiste baasi ning hoogustab teadustegevust ja innovatsiooni.

- Kõrgkoolidel peavad olema sõnastatud ja juurutatud kvaliteedijuhtimise põhimõtted ning selge kvaliteedikindlustuse süsteem, mis hõlmaks koostööd kõigi osapoolte (sh üliõpilasesindajate) vahel, tagasisidestamist ning õppeainete ja -kavade arendamist.
- Kõrgkoolid peavad vajadusel võimaldama hübriidõpet.
- Kõrgkoole tuleb juhtida kvaliteetselt. See tähendab, et kõrgkoolide juhtorganid – rektoraat ja senat, ent ka teised otsustuskogud – peavad oma töös lähtuma kvaliteedijuhtimise põhimõtetest.
- Kõrgkoolide juhtimisel kaasatakse üliõpilasi kõrgkooli kõikide otsustuskogude töösse. Üliõpilasesindusel on õigus otsustuskogudesse valida tudengiesindajaid vähemalt 1/5 ulatuses kogu koosseisust, sealjuures õigus valida vähemalt üks tudengiesindaja kõrgkooli kõrgeimasse juhtorganisse.
- Kõrgkoolide rektorite valimisel tuleb akadeemilise kompetentsi kõrval pöörata senisest enam tähelepanu ka heale juhtimisoskusele, sh oskusele kaasata erinevaid huvirühmi.
- Kõrghariduses on rakendunud nüüdisaegne õpikäsitlus, mille keskmes on iga õppija individuaalse ja sotsiaalse arengu toetamine. Tugevate aineteadmistega tuleb võrdväärselt väärtustada ka õpi- ja

koostööoskusi ning enesejuhtimise arendamist. Lisaks edumeelsusele õpingutes väärtustatakse isiku subjektiivset heaolu, mis tähendab paremat füüsilist ja vaimset tervist, oskust lahendada erimeelsusi ning ületada kriise. Eelnev eeldab kõrgharidusasutustelt akadeemilise personali kompetentsi arendamise kõrval ka tugistruktuuride arendamist.

- Kõrgkoolides on tööl motiveeritud, konkurentsivõimeliselt tasustatud, kompetentsed ning tööülesannete täitmiseks vajaliku keeleoskusega töötajad. See eeldab, et kõrgkool tagab tööandjana konkurentsivõimelise töötasu, kujundab kollektiivi vajadustest lähtuva töökeskkonna ning nõuab töötajatelt asjatundlikkust, akadeemiliste töötajate puhul ka kõrgel tasemel õpetamisoskust.
- Kõrgkool peab tagama, et omandatav haridus on riiklikult tunnustatud ja rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline ning õppekavad ja haridusinstituatsioon oleks nõuete kohaselt akrediteeritud.
- Üliõpilased peavad olema kaasatud kõrghariduse kvaliteedi tagamise protsessidesse järjepidevalt ning kõikidel tasanditel.
- Õppekavade sisu ja ülesehitus (ainete vastavus õppekava eesmärgile, nüüdisaegsus) vaadatakse üle ja neid analüüsitakse regulaarselt, kaasates üliõpilasesindajaid, et kontrollida õppekavade ajakohasust ja tagada nende kvaliteet.
- Igal õppekaval on selgelt sõnastatud eesmärk ja kirjeldatud saavutatavad õpiväljundid. Õppekava on terviklik ja eesmärgi saavutamiseks põhjendatud, vältides ebavajalikku dubleerimist.
- Õppetöö hindamine on õiglane ja läbipaistev ning ainekava, sh hindamiskriteeriumid, kohustusliku kontaktõppe kuupäevad jms, on teada enne õppeaine algust.

- Kõrgkool tagab üliõpilastele akadeemilise nõustamise võimalused ja teavitab neid sellest.
- Õppekorraldus võimaldab tudengile ühtlase õppekoormuse kogu õppeaja kestel.
- Igal üliõpilasel on võimalik vaidlustada oma hinne või õppeprotsess: vastav protsess on läbipaistev ja avalik. Üks lahendus võib olla vaidekomisjon, kuhu peavad kuuluma ka üliõpilasesindajad.

5.1. Tagasiside õpetamisele

Üliõpilaste tagasiside õpetamisele (sh korraldus, materjalid, ülesanded, õppejõu pedagoogilised oskused) on oluline alusinfo õpetamise arendamiseks nii õppejõududele, õppekava juhtidele kui kõrgkoolidele üldiselt. Tagasiside on nii üliõpilastel võimalus panustada ülikooli õppekvaliteedi arendamisesse kui ka üliõpilasesindajatele oluline alus üliõpilaste esindamiseks. Üliõpilased on kaasatud tagasiside rakendamise kõikides etappides. Üliõpilaste tagasisidega võrdväärselt väärtustatakse ka ülikoolipere teiste liikmete tagasisidet õppeprotsessidele ja õppe-tugimehhanismidele.

- Tudengil on õigus anda tagasisidet, et oma arvamus kuuldavaks teha, kohustus aidata kaasa ülikooli arengule ning vastutus lähtuda tagasiside andmisel heast tavast ja eetikast.
- Tagasisidemehhanismide väljatöötamisse peavad olema kaasatud kõik asjasse puutuvad osapooled: üliõpilased, õppejõud, vilistlased, ettevõtjad ja vabakonna esindajad.
- Kõrgkoolil peavad olema kindlad tagasiside kogumise põhimõtted. Andmete kogumise, analüüsimise, avalikustamise ja ka kasutamise protsessid on läbipaistvad.

- Tagasiside kogumine peab olema järjepidev ja süsteemne, sest see on kõrghariduse kvaliteedi tagamise jätkusuutlikkuse alus.
- Kõrgkoolid peavad süsteemselt kogutud tagasisidet kasutama õppeainete ja -jõudude kvaliteedi jälgimiseks ja arendamiseks.
- Tagasiside peab olema konfidentsiaalne, et vältida üliõpilase-õppejõu jõupositsioonide mõju, ja mitmekülgne, võimaldades anda tagasisidet õppeprotsessi kõikide oluliste osade kohta, sh õppetöö korraldus, õppija enda panus õppeprotsessis, erinevad tugiteenused, hindamismetoodika ja -kriteeriumid.
- Tudengi anonüümsus peab olema tagatud ning õppejõududeni peab jõudma konstruktiivne tagasiside.
- Tagasisidesüsteem peab võimaldama ka kirjalikke kommentaare. Ainult kvantitatiivsest tagasisidest õppe arendamiseks ei piisa, sest kogutav teave piirdub vaid etteantud küsimuste ja väidetega, sealjuures ei tohi need olla kallutatud.
- Õppejõud on kohustatud kirjalikult teatavaks tegema tudengite kursusele antud tagasiside.
- Õppekvaliteediga tegeleva üliõpilasesindajal peab olema ligipääs õppejõududele antud tagasisidele.

5.2. Õppejõudude täiendõpe ja õpetamisoskuse arendamine

Eestis on korraldatud kõrgkoolide õppejõudude kutseoskuste arendamine viisil, mis võimaldab õppejõududel pidevalt areneda ning kõrgkoolidel ja riigil seda arengut suunata. Õppejõudude professionaalse arengu toetamine on süsteemne ning suunatud omavahelisele koostööle, kus olulisel kohal on kõrgkoolidevaheline koostöö, kolleegidevaheline tagasiside ning õppejõudude isikliku õpetamiskogemuse arvestamine.

Oskuste täiendamise valdkonnad sõltuvad õppejõu eneseanalüüsist, tudengite tagasisidest ning tulevikku vaatavast kogu riiki hõlmavast täiendõppevajaduse seirest. See aitab kõrgkoolil suunata õppejõude end täiendama valdkondades, milles nad seda enim vajaksid, samas vältides olukordi, kus täiendõppele suunatakse juba valdkonnas pädevaid õppejõude.

Lühiajalised ja koolitusprojektid ning muud programmid ei vii üldjuhul tegeliku rakenduseni ja pikaajalise muudatuseni ega taga täiendkoolituse ühtlast jaotust valdkonniti, kõrgkooliti ega õppejõudude vanust arvestades.

- Õppejõudude professionaalne areng peab olema süsteemne ja pidev protsess ning see peab olema prioriteet.
- Tuleb luua üleriigiline arusaam ja raamistik õppejõudude täiendõppe olemusest, mis jätab kõrgkoolidele võimaluse rakendada täiendõppesüsteemi paindlikult ning arvestada seejuures kõrgkooli eripärasid. Samas peab see raamistik tagama kvaliteedi piisavalt konkreetsete eesmärkide ja indikaatoritega. Selline üleriigiline arusaam õppejõudude täiendkoolitusest peab olema reguleeritud kõrgharidusstandardiga, milles seni on kehtestatud õppejõude puudutavad akadeemilised nõuded.
- Täiendõppesse on vaja kaasata kõiki õppejõude ning soodustada täiendõppe arvestamist olulise osana õppejõudude atesteerimisel.

- Õppejõudude professionaalse arengu järjepidevust ning elukestvat õpet silmas pidades näeme vajadust õppejõu riikliku kutsestandardi järele. Kutsestandardi eesmärk on toetada õppejõu pidevat professionaalset arengut. Leiame, et oma vormilt saab kutsestandard olla sarnane õpetajate ja andragoogide kutsestandarditega, mis on juba loodud. Kutsestandard peab arvestama praktikute kaasamist õpetamisesse. Õppejõud peaksid enne õpetama asumist omandama lisaks erialastele pädevustele ka selleks vajalikud didaktilised, sotsiaalsed ja refleksiivsed pädevused.
- Õppejõudude atesteerimisel ja uute ametikohtade täitmisel tuleb teadustöö võimekuse kõrval ametikoha õpetamistöö osakaalu järgi arvesse võtta ka õpetamisoskust, mida on võimalik hinnata õppejõu eneseanalüüsi, refleksiooni ja portfoolio abil, mille juurde kuulub ka ülevaade õppejõule antud varasemast tagasisidest.
- Jätkusuutliku süsteemi loomiseks on vaja pidevat seiret, mis peegeldaks arenguid ja õppejõudude täiendõppe vajadusi tulevikus.
- Õpetamisoskuse põhitõdede omandamine ning didaktiliste oskuste parandamist toetavate kursuste läbimine peab olema doktorantuuris kohustuslik, kui doktorant puutub kokku üliõpilaste õpetamise või juhendamisega (kaasa arvatud seminaride ja praktikumide juhendamine).
- Kõrgkooli rahvusvahelisel õppekaval õpetava akadeemilise personali akrediteerimisel tuleb eeldada õppekeele valdamist tasemel C1.
- Kõrgkoolis rahvusvaheliste välistudengite nõustamisega tegeleva tugipersonali inglise keele oskuse tase peab olema vähemalt B2.

6. PRAKTIKA KORRALDUS

Kõrghariduse omandamine loob tudengile kõik eeldused, et ta oleks tööturul konkurentsivõimeline. Tööturg ise areneb koostöös kõrgkoolidega – seda muuhulgas praktikavaldkonna mitmepoolse arendamise kaudu. Õpingute ajal on praktika ka üks erialakogemuse omandamise viise ning selle olemasolu õppekavas võimaldab tudengil omandada teadmisi ja oskusi, mis tulevad talle tööturul konkureerimisel kasuks. Samuti on praktika abil võimalik kõrgkoolidel ja tööandjatel oma mainet kujundada ning see annab hea võimaluse suurendada teadmusvahetust kõrgkoolide ja tööandjate vahel. Lisaks on hästi korraldatud praktika kasulik nii tudengile kui ka ettevõttele, kõrgkoolile ja ühiskonnale laiemalt. Praktikakohtade puhul on oluline meeles hoida ka rahvusvahelisi praktikavõimalusi.

- Praktika eesmärgid peavad olema selgelt sõnastatud ja tudengile arusaadavad.
- Praktika peab olema tasustatud, välja arvatud juhtudel, kus on sõlmitud pooltevaheline kokkulepe ja tudeng on nõus vajaliku kogemuse saamiseks ka praktikatasust loobuma.
- Praktikakohti ei tohi kasutada selleks, et tööjõukulusid vähendada või olemasolevaid töökohti asendada.
- Praktika jooksul peab tudeng saama tagasisidet ning tal peab olema võimalus küsida tuge.
- Tudengiorganisatsioonides tehtud tööd peaks võimaldama üle kanda ka oma õppekavas sooritatava praktikana.
- Kõrgkoolid peavad lõimima praktika õppekavasse ning töötama välja paindliku praktikakorralduse, mis sätestab praktika sisu, eesmärgi ja hindamiskriteeriumid.

- Praktika peab olema kujundatud selliselt, et üliõpilane saab rakendada kõrgkoolis õpitut ja seeläbi kinnistada omandatud teadmisi.
- Kõrgkoolide praktikakorralduse süsteem peab arvestama ka välis- ja erivajadustega üliõpilaste huve.
- Enne praktika alustamist peab tudengil olema ligipääs praktikaaruande vormile.
- Praktikat alustades sõlmitakse praktika korraldamise leping.
- Praktikakorraldus peab vastama lepingus sätestatule, olema sisuline, läbipaistev ning tudengile arendav.
- Riik peab soodustama praktika arengut ning pakkuma tööandjatele praktikantide koolitamise eest ka teatavaid soodustusi ja hüvesid.
- Praktika sooritamise ei tohi jääda majanduslike probleemide taha. Seetõttu on praktikatel osalemist vaja vajaduspõhiselt toetada vähemalt tudengite sõidu- ja elamiskulude katmisega.
- Praktikaasutuse määratud praktikajuhendaja peab leidma praktikandile erialaseid ja võimetekohaseid tööülesandeid, juhendama nende täitmist ning andma tagasisidet nii praktikandile kui ka kõrgkoolile.
- Praktikaasutus võib praktikandi ettevalmistusele kehtestada vaid nii suuri nõudmisi, kui kehtivad praktikaasutuse töötajatele. Seejuures ei tohi nõudmised üliõpilast finantsiliselt koormata.
- Praktikaaruandluse kaalukaim osa peab olema üliõpilase eneseanalüüs.
- Teave rahvusvaheliste praktikavõimaluste kohta peab olema üliõpilastele kättesaadav ning sellega peab tegelema kõrgkool.
- Kõrgkoolil ei ole õigust nõuda tasulisel õppekaval õppivalt tudengilt tasu praktika ainepunktide eest, mis viiakse läbi kõrgkoolivälises asutuses.

7. VARASEMA ÕPPE- JA TÖÖKOGEMUSE (VÕTA) ARVESTAMINE

Varasema õppe- ja töökogemuse arvestamine (VÕTA⁷) tähendab, et õpingute osana arvestatakse peale formaalse õppe ka mitte- ja informaalset õpet, varasema töö käigus saadud pädevust või oskusi ja erinevaid koolitusi. Töökogemuse arvestamise all peetakse silmas kõike, mis puudutab töö käigus omandatud teadmiste, oskuste ja pädevuse ülekandmist tudengi õppekavasse. Lisaks kuulub VÕTA temaatika alla kõik, mis puudutab läbitud ainete või moodulite ja kogutud ainepunktide ülekandmist ühest kõrgkoolist teise või ühelt õppekavalt teisele. VÕTA peamine eesmärk on suurendada kõrghariduse kättesaadavust ühiskonnas ning muuta õpingute jätkamine erineva tausta, kogemuse ja haridustasemega õppijatele paindlikumaks. VÕTA abiga on tagatud kõrgkooli sisseastumise võimalus neile, kellel pole nõutavat haridustaset, kuid kes on omandanud vajamineva kompetentsi töö või teadustöö tegemise kogemuste abil.

- VÕTA süsteem peab olema läbipaistev, lihtsasti arusaadav ja erinevates kõrgkoolides ühtlase toimimisloogikaga. VÕTA taotluste esitamise infosüsteem peab olema kasutajasõbralik.
- Varasema õppe- ja töökogemuse arvestamisel ei tohi olla mahulist piirangut. VÕTA avalduste hindamine peab olema läbipaistev, terviklik ja juhtumipõhine. Õppekoormuse arvestamisel loetakse VÕTA-ga ülekantud ainepunkte üliõpilase õppekoormuse hulka käesoleval semestril (k.a stipendiumite taotlemisel).
- Üliõpilase varasemat õpet ja töökogemust peab hindama üliõpilaskeskselt pädev ja erapooletu hindamiskomisjon. Vajaduse korral kaasatakse partnereid ja eksperte väljastpoolt kõrgkooli.

⁷ [VÕTA HTM](#)

- Varasema õppe- ja töökogemuse arvestamise eest raha küsimine peab olema riiklikul tasandil reguleeritud. Eesti-siseste õpingute ülekandmine peab olema tasuta.
- Varasemate õpingute käigus omandatud ainepunktid ei aegu, kuna see läheks vastuollu elukestva õppe ja nüüdisaegse kõrghariduse põhimõtetega. Kõrgkoolil on vajaduse korral õigus hinnata inimese oskusi ja teadmisi.
- VÕTA-ga üle kantud õpingud ja töökogemus peavad akadeemilisel õiendil olema kajastatud selgelt ja üheselt mõistetavalt.
- Kõigil on õigus saada adekvaatset nõustamist enne ülekandmisprotseduuri algust ja ka selle ajal. Kõrgkoolides peavad olema vabalt kättesaadavad infomaterjalid ja nõustajad, et teavitada tudengeid VÕTA olemusest, põhimõtetest ja võimalustest. Kõrgkool korraldab tudengite nõustamist ja teavitamist koostöös üliõpilaskonnaga.
- Üliõpilasel peab olema õigus komisjoni otsust vaidlustada. Apelleerimise täpne kord peab olema üliõpilasele teada enne hindamisprotseduuri algust.

8. DIGITAALNE ÕPE

Digiõppevahendite kasutamine ja arendamine aitab kaasa elukestva õppe, õppekvaliteedi ja digipädevuse arengule. Eesti on võtnud eesmärgiks korraldada elukestvas õppes digipööre, millega soovitakse õppimisel ja õpetamisel rakendada nüüdisaegset digitehnoloogiat otstarbekamalt ja tulemuslikumalt, parandada kogu elanikkonna digioskuseid ning tagada ligipääs uue põlvkonna digitaristule. Kuigi digitaalses maailmas arenevad õppevahendid tihti kiiremini, kui nende kasutamist ja kontaktõppesse lõimimist on võimalik kirjeldada eeskirjades ja õppekorraldust reguleerivates dokumentides, on oluline vastavad põhimõtted üldiselt sõnastada, et tagada tudengisõbralikkus ning oluliste aspektidega arvestamine edaspidist arengut silmas pidades.

- Digiõppevahendite kasutamise eesmärk on õppeprotsessi efektiivsemaks ja kvaliteetsemaks muuta.
- Eesti kõrgkoolid peavad osalema digitaalsete õppevahendite arendamises ning lõimima neid oma õppekavadesse ja ainekursustesse. Samuti on oluline, et Eesti kõrgkoolid saavutaksid õppeprotsessi mitmekesistamiseks, rahvusvahelistumiseks ja elukestva õppe soodustamiseks veebipõhiste kursuste korraldamise võimekuse.
- Suund digipädevuse ja -kultuuri arendamisele peab olema õppeprotsessi lõimitud kõigil haridustasemetel ja kõigis õppekavades riiklikul tasandil. See tagab ka arengu kõigil digikompetentsi tasanditel alates info leidmisest kuni digisisu loomiseni.
- Digiõppevahendite arendamisel ja kasutamisel tuleb silmas pidada ka õppejõudude ning tudengite digipädevuse arendamist. Akadeemilise personali digipädevuse arengu eest vastutab kõrgkool.

- Digiõppevahendite rakendamisel õppetöösse tuleb tagada tudengitele ligipääs õppimiseks vajalikule digitaristule, s.o riist- ja tarkvarale ning internetiühendusele.
- Riiklikult rahastatud teadmine peab olema avalikult kättesaadav. Seega on oluline, et kõrgkoolide loodud digiõppevahendid on laialdaselt ja lihtsasti kättesaadavad.
- Digiõpe annab õppekavades vajadusel täiendava alternatiivi kontaktõppele.
- Eestis loodud digiõppevahendid peavad olema universaalse disainiga ehk võimalikult käepärased, sh erivajadusega õppurile ja töötajale.
- Kõrgkooliti peab olema selge kommunikatsioon digiõppeks kasutatavate programmide ja keskkondade kasutamise kohta. Võimalusel tuleks ühe instituudi/teaduskonna sees kokku leppida digiõppe läbiviimiseks ühtsed viisid ja meetodid, et digiõpe oleks tudengite jaoks võimalikult mugav, kvaliteetne ja kättesaadav.
- Digiõppevahendite autoriõigused, nii varalised kui ka isikulised, peavad olema loovutatud ja litsentsitud määral, mis tagavad nii digiõppevahendite autorite kui ka kasutajate huvide kaitse.
 - Digiõppevahendi looja peab arvestama õppevahendi loomisel tema kasutatava materjali looja autoriõigustega, muu hulgas tagama viidete olemasolu ja korrektsuse.
 - Digiõppevahendi kasutaja peab võtma arvesse, et digiõppevahend on teos, mille sisu on autoriõigustega kaitstud. Sealhulgas on oluline arvestada, et selle sisu kasutamisel tuleb sellele kui allikale viidata.

8.1. Tehisaru kasutamine kõrghariduses

Generatiivse tehisaru arenguga kaasnenud võimalused võivad olla akadeemilisele õppele nii suureks ohuks kui ka uueks võimaluseks. Eestis on oluline säilitada tudengite ja õppejõudude õigus kasutada tehisaru vahendeid eetilisel viisil. Juba praegu kasutatakse tehisaru akadeemiliste artiklite kokkuvõtete kirjutamiseks ja ideede genereerimiseks, mis võimaldavad saavutada tulemusi palju kiiremini. Selles dokumendis tähendab tehisintellekt masinapõhist süsteemi, mis on ehitatud töötama erinevatel autonoomsetel tasanditel ning on võimeline looma erinevaid väljundeid nagu ennustusi, soovitusi ja otsuseid, mis mõjutavad füüsilisi või virtuaalseid keskkondi.

- Enne iga kursuse algust peavad olema tagatud läbipaistvad juhendid, mille alusel tehisaru õppes kasutada.
- Enne iga kursuse algust peavad olema tagatud ka konkreetselt välja toodud sanktsioonid juhaks, kui tehisaru kasutamise reegleid rikutakse. Sanktsioneerimine saab toimuda ainult juhul, kui rikkumine on ammendatavalt tõendatud.
- Tehisaru on töövahend nii tudengile kui ka õppejõule. Sellest tulenevalt on oluline, et õppejõud saaksid ka vastavalt koolitatud, et omandada oskusi nii tehisaru kasutamiseks kui ka tehisaruga toodetud plagiaadi, eneseplagiaadi või akadeemilise petturluse tuvastamiseks.
- Tehisarule tuleb tagada ligipääs juhaks, kui see on maksumüüri taga, et võimaldada ebavõrdsuse vähendamist tudengite ja õppejõudude seas olukorras, mil tehisaru kasutamine on õppetöös vajalik.
- Tehisaru ei tohi kasutada üliõpilaskandidaadi hindamiseks kõrgkooli vastuvõtuvõtuprotsessis, sest sellega kaasnevad eelhoiakud algoritmides, mida kõrgkool kontrollida ei suuda.
- Õppejõududel peab olema piisav paindlikkus tehisintellekti kasutamise kasuks või kahjuks otsustada.

- Kõrgkoolid peavad tagama tudengitele ja õppejõududele piisava hulga teadmisi, et tehisintellekti funktsioonidest ja võimalustest aru saada.
- Õppejõud võivad soovitada konkreetseid tehisaru kasutamise vahendeid juhul, kui need on vastavuses kõrgkooli tehisaru kasutamise eeskirjadega.

9. KÕRGHARIDUSE NING TEADUS-, ARENDUS- JA LOOMETEGEVUSE (TAL) RAHASTAMINE

Eestis on oluline säilitada tugev rahvuslik kõrgharidus- ja teadussüsteem, sest sellega kaasnev teadmistel põhinev majandus, suurte väljakutsete lahendamine, hea elukeskkond ja kultuuriline areng tagavad inimestele suurema sissetuleku ja üldise ühiskondliku heaolu. Eestis on TAL-i rahastamise suurim probleem killustatus, mis takistab tipptulemustega fookusvaldkondade kujunemist ning ühiskonna tervikliku arengu seisukohalt olulistele teemadele keskendumist. Rahastamise all mõistetakse ükskõik millist otsest või kaudset kõrgharidusse ning TAL-i suunatud rahalist panust.

- Riiklikult rahastatud teadust käsitletakse kui avalikku hüve ja selle tulemustele on tagatud avalik juurdepääs, välja arvatud juhul, kui need on seotud riigikaitse, tööstuspatendi või delikaatsete isikuandmetega.
- Kõrgkoolid tagavad üliõpilastele vaba juurdepääsu teadusandmebaasidele ja -ajakirjadele, mis on õppetöös vajalikud. Võimalusel tagab kõrgkool vaba ligipääsu ka laiemale avalikkusele, et aidata kaasa teaduspõhisele riigijuhtimisele. Riigisektoris tehtud otsuste puhul on omakorda võimalikult suures ulatuses lähtunud analüüside ja teadustöö tulemustest.
- Kõrghariduse ja TAL-i rahastamissüsteem peab olema läbipaistev ning toetama haridus- ja teaduspoliitilisi otsuseid. Vastav finantseerimine peab olema püsiv riigieelarveline prioriteet ning rahastamist puudutavad otsused peavad olema planeeritud pikaajaliselt ja jätkusuutlikult. Samuti tuleb rahastamise prioriteetide seadmisel kaasata kõiki sidusrühmi, et nende seisukohtadega arvestataks.

- Riigieelarvelise rahastuse suurus kvaliteetse kõrgharidusõppe korraldamiseks ja arendamiseks ning kõrgkooli missiooni täitmise toetamiseks peaks olema vähemalt 1,5% sisemajanduse koguproduktist.
- Õiglase ja võrdse ligipääsu tagamiseks peab kõrghariduse peamine rahastaja olema riik.
- Mis tahes kujul õppemaksud suurendavad sotsiaalset ebavõrdsust, takistades võrdset ligipääsu kõrgharidusele ning raskendades seeläbi kõrghariduse omandamist. Kõrghariduse rahastus ei tohi kasvada tudengite majandusliku koormuse suurendamise arvelt.
- Riik ja kõrgkoolid peavad hoolitsema selle eest, et tasuta õppekohal ei eksisteeriks varjatud õppemakse. Üliõpilasele peab tagama tasuta juurdepääsu kõikidele vajalikele õppematerjalidele ja -vahenditele.
- Riigieelarvelise rahastuse suurus teadus-, arendus- ja loometegevuseks peaks olema vähemalt 1% sisemajanduse koguproduktist.
- Riikliku teadusrahaduse puhul peab olema kindlustatud selle mahu stabiilne suurenemine, et aidata tagada TAL-i kvaliteet, teadustaristu ülalpidamine ja akadeemiline järelkasv.
- Konkurentsil põhinev rahastus peab säilima täiendusena valdkondlikule rahastamisele ning erasektori rahastus TAL-is peab kasvama. Eesti ettevõtete väiksuse tõttu on ka nende TAL-i maht väike, seetõttu tuleb soodustada ettevõtete koostööd TAL-i tellimuses.
- Aruandlussüsteem tuleb muuta teadlastele praegusest lihtsamaks ja vähem aeganõudvaks. Euroopa Liidu tõukefondidest ja raamprogrammidest rahastatavate teadusprojektide puhul peavad hangete korraldamise ja aruandluse normid olema Euroopa Liidu ja Eesti vahel ühtlustatud. Nõudmised ja kriteeriumid, mis Eesti lisaks esitab, peavad olema põhjendatud ning kooskõlastatud seotud

huvirühmadega (sh teadustöötajatega). Hanke pakkumiste hindamisel tuleb jätta võimalus lähtuda hinna ja kvaliteedi suhtest.

9.1. Doktoriope

Teadusvaldkonnas on üks oluline osapool doktorandid, kes tulevikus on nii potentsiaalsed õppejõud, teadlased kui ka kõrgelt kvalifitseeritud oma valdkonna spetsialistid era-, avalikus ja kolmandas sektoris. Kvaliteetne doktoriope võimaldab doktorandil keskenduda doktoritöö kirjutamisele ja soodustab doktorantuuri nominaalajaga lõpetamist.

- Doktorandile peab doktorantuuri ajaks olema tagatud Eesti keskmine palk. Töölepingu alusel töötamine tagab doktorantidele võimalused näiteks laenu võtmiseks ja vanemahüvitiseks, mida doktoranditoetused ja stipendiumid ei anna. Eesti keskmine palk võimaldab doktorandil keskenduda doktorantuurile.
- Eesti ülikoolid peavad doktorantide atesteerimiseks kujundama ühtse reeglistiku ja kvaliteedinõuded ning neid järgima.
- Senisest suuremat rõhku tuleb pöörata juhendamise kvaliteedile. Sisse tuleb seada juhendajate juhendamispädevuse hindamine, nende atesteerimine ja koolitamine. Juhendajate puhul tuleb jälgida aktiivsete doktorantide arvu, et ei tekiks ülekoormust. Juhendajate puhul peab kõrgkool seadma juhendatavate piirarvu, et tagada, et juhendajal on iga doktorandi jaoks piisavalt aega. Lisaks tuleb arvestada varasemat juhendamise tulemuslikkust.
- Doktorioppekavade ained peavad toetama doktoritöö kirjutamist, mis on doktorantuuri peamine väljund. Samuti on vaja lihtsustada erinevate ülikoolide vahel ainete ülekandmist, mis soodustab ka doktorantide ühist õpetamist ja aitab vältida olukorda, kus ainet ei loeta, kuna ülikoolis pole piisaval arvul doktorante.

- Akadeemiliste töötajate valimine ja edutamine peavad toetuma selgetele ja läbipaistvatele kriteeriumitele. Samuti tuleb luua võimalused noorte teadlaste pealekasvuks, mis on hetkel ka doktorantide jaoks üks suurim probleem akadeemilise karjääri jätkamiseks.
- Doktorikraadi omamist tuleb senisest enam tööturul väärtustada, mille üks võimalus on riigi kehtestatud lisatasu avaliku sektori ametnikele vähemalt 15% ulatuses. Samuti on hea meede kõrgharidust erasektoriga siduda ettevõtlus- või tööstusdoktorantuuri abil.
- Immatrikuleeritud doktorandil peab säilima võimalus nooremteaduri kohast loobuda, võimaldades tal täiskohaga töö kõrvalt osakoormusega õppida.

10. KESKKONNAVALDKONNA SEISUKOHAD

Ühiskonnana seisame silmitsi kliimakriisiga. EÜL usub, et Eesti peab rakendama koostöös riigi ja Euroopa Liiduga teadlaste ja ekspertide tööle põhinevaid lahendusi. Kliimakriisi lahendamiseks on vaja kõikidel tasanditel poliitilist tegevust ja otsuseid. Jätkusuutlik areng ja keskkonna heaolust tulenevad probleemid ei tohi kauges ajas jääda ka kõrghariduses. Eesti Üliõpilaskondade Liit toetab jätkusuutliku arengu põhimõtetel korraldatud kõrgharidust ja üliõpilaselu.

10.1. Riiklikud seisukohad

- Kõrghariduse rahastamismudel (sh kõrgharidusasutuste rahastamine) ning riigi ja kõrgharidusasutuste vahelised halduslepingud peavad lähtuma jätkusuutlikust arengust, arvestades looduskeskkonda ja tuginedes ÜRO jätkusuutliku arengu põhimõtetele.
- Riik kõrgharidussüsteemi rahastajana peab tagama, et kõrgharidusasutustele kehtestatud hankekorrad järgiksid samuti jätkusuutliku arengu põhimõtteid, sealhulgas tööreiside hankimist.
- Institutsionaalses akrediteerimises tuleb arvestada jätkusuutliku arengu põhimõtete rakendamist kõrgharidusasutustes.
- Riik peab toetama ja julgustama õpetamist ja uurimist valdkondades, mis on vajalikud jätkusuutlikku arengut puudutavate teadmiste tagamiseks.
- Kõrgharidusasutuste hoonete (sh ühiselamute) energiatõhususe suurendamine peab olema prioriteet ning olemasoleva taristu renoveerimine võimalikult kõrgele energiatõhususe tasemele peab olema riiklikult rahastatud, kui ressursside maksumus ei too kaasa täiendavaid keskkonna- või muid negatiivseid mõjusid.

10.2. Kõrgharidusasutuste vastutus

- Kõrgharidusasutused peavad püüdlema jätkuvalt jätkusuutlikuma toimimise poole. Jäätmemajanduse, energia- ja veekasutuse valdkonnas tuleks vähendada negatiivseid keskkonnamõjusid viimaste teadustööl põhinevate teadmiste alusel.
- Kõrgharidusasutused peavad hindama oma keskkonnamõju ulatust ning leevendama ja ennetama negatiivseid keskkonnamõjusid (sh uute hoonete ehitamisel).
- Jäätmemajanduses peab kõrgharidusasutuste eesmärk olema jäätmeteket minimeerida ning vältimatute jäätmete korral peab sortimine olema kasutajale mugav ja loogiline.
- Kõrgharidusasutused peavad tagama sobivad tingimused jalgsi, jalgratta ja ühistranspordi kasutajatele, hoides samal ajal aktiivset dialoogi kohaliku omavalitsusega, et sarnased tingimused oleksid lubatud ka mujal linnaruumis.
- Kõrgharidusasutuste hooneid ümbritsev haljastus peab soodustama looduslikku mitmekesisust.
- Jätkusuutliku arengu põhimõtete käsitlemine peab olema õppeprotsessi loomulik osa, milles motiveeritakse ka üliõpilasi ja töötajaid ise lahendusi leidma.
- Jätkusuutliku arengu teemad peavad olema valdkondadeüleselt lõimitud õppekavadesse ja suunama uurimistööd.
- Kõrgharidusasutused peavad toetama edasipüüdlikke üliõpilasalgatusi, mis suurendavad keskkonnasäästlikkust kõrghariduses ja ühiskonnas laiemalt.

- Ülikoolid peavad analüüsima oma õpetamis- ja uurimistegevuse kaudseid negatiivseid mõjusid ja neid vähendama.
- Ülaltoodud eesmärgid on kaasatud kõrgharidusasutuste arengukavadesse ning kõrgharidusasutus mõõdab nende elluviimist.

10.3. Üliõpilaste vastutus

- Üliõpilasorganisatsioonid peavad olema üliõpilastele eeskujuks ka keskkonnasäästlikes tegevustes. Üliõpilasorganisatsioonid on keskkonnaküsimuste algatajad ja juhid kõrgharidusasutustes.
- Jätkusuutlikkus peab olema lõimitud üliõpilasorganisatsioonide strateegilistesse dokumentidesse. Üliõpilasesindajad ja muud üliõpilasorganisatsioonid aitavad aktiivselt kaasa jätkusuutlikkuse põhimõtete rakendamisele kõrgharidusasutuses tõenduspõhise teabega.
- Üliõpilasorganisatsioonid püüavad ürituste korraldamisel järgida niinimetatud roheline kontori põhimõtteid ürituste korraldamisel. Peamine eesmärk peab olema vähendada üldist tarbimist. Kui võimalik, tuleks omandada ja tarbida Eestis valmistatud ja/või võimalikult jätkusuutlikult valmistatud, pakendatud ja tarnitud tooteid.

11. ÜLIÕPILASESINDUSTE HUVIKAITSEVÕIMEKUS

Kõigil üliõpilaskondadel on toimivad ja professionaalsed üliõpilasesindused, mille põhitegevus on üliõpilaste igapäevane huvikaitse kõrgkooli otsustusprotsessis. Esindustel on võimekus seista kõrge õppekvaliteediga, õiglaselt ligipääsetava ja üliõpilassõbraliku kõrgharidussüsteemi eest.

Kõrgharidusseadusega on sätestatud, et kõrgkoolid peavad üliõpilasesindusi rahastama. Küll aga on kõrgkoolid viimastel aastatel enamasti üliõpilasesinduste rahastust kärpinud või jätnud arvestamata elukalliduse tõusu. Enamik üliõpilasesinduste juhatustest ei saa oma tegevuse eest töötasu, kuigi panustavad suurel määral kõrgkooli ja tudengite heaolusse.

Ressursside vähesus on üks peamine põhjus, miks paljudes üliõpilasesindustes tegeletakse peamiselt tudengielu korraldusega, mitte huvikaitsega. Seega pole paljudes üliõpilasesindustes selgelt sõnastatud huvikaitse seisukohti ega strateegiat, kuidas huvikaitset teostada.

- Iga üliõpilasesinduse juhatuse liige peab saama väärilist töötasu. Ideaalis võiks tasu olla seotud kõrgkooli samal astmel asetsevate töötajate tasuga.
- Üliõpilasesinduse struktuur peab võimaldama esindusel saada asjakohast ülevaadet üliõpilaskonna huvidest, muredest, soovidest ja vajadustest.
- Üliõpilasesindusel peab olema läbimõeldud protsess huvikaitsealase järelkasvu leidmiseks ja väljakoolitamiseks.
- Üliõpilasesinduses peab olema määratud konkreetne isik, kelle ülesanne on huvikaitse teostamine ja planeerimine.
- Üliõpilasesindus lähtub huvikaitse teostamisel enda või Eesti Üliõpilaskondade Liidu seisukohtadest, mis vastavad tudengite ootustele ja vajadustele.

- Üliõpilasesindusel on olemas läbimõeldud protsess üliõpilaskonnalt sisendi kogumiseks.
- Iga üliõpilasesindus osaleb aktiivselt Eesti Üliõpilaskondade Liidu üldkoosolekutel, et viia oma kõrgkooli tudengite hääl riiklikule tasandile.
- Võimaluse korral saadab üliõpilasesindus vähemalt ühe liikme Tudengite Kvaliteedivõrgustikku ning EÜL-i töögruppidesse.
- Üliõpilasesindusel on olemas soovituslik pikemaajalisem strateegia ja tegevuskava oma huvikaitse-eesmärkide saavutamiseks.
- Üliõpilasesinduste strateegiates ja tegevuskavades on arvestatud EÜL-i avaliku poliitika seisukohtade dokumendis sõnastatud huvikaitsealaste sihtide, eesmärkide ja tegevustega ning neid rakendatakse oma huvikatsetöös.

12. RAHVUSVAHELISTUMINE

Käesolev peatükk kirjeldab EÜL-i seisukohti rahvusvahelistes küsimustes ning kujundab EÜL-i tegevust haridusteamadel rahvusvahelisel tasandil.

Rahvusvahelistumine on viis, kuidas jõuda kõrgema kvaliteediga kõrghariduseni ning aidata tudengitel ja õppejõududel areneda. Kõrghariduse rahvusvahelistumine võimaldab ühtlasi ülemaailmselt tagada jätkusuutlikkust ja loob pinnase, et erinevad inimesed saaksid rahus koos elada. Rahvusvahelist dimensiooni saab õppekavadesse lisada ka õppekeskkonda muutmata: võttes kõrgkooli vastu välisstudengeid ja värvates välisõppejõude ning pakkudes õppeaineid võõrkeeltes, kasutades välisteadlaste materjale. Rahvusvahelist koostööd tehes, näiteks ülikoolide võrgustikus ja ühistes õppekavades, on tudengitel suurepärane võimalus omandada rahvusvaheline perspektiiv.

Rahvusvaheline koostöö kõrghariduses loob kvaliteeti. Euroopa Kõrgharidusala ning selle Bologna protsess on head näited rahvusvahelisest koostööst, mis on kasulik tudengitele, õppejõududele ja kõrgkoolidele. Seepärast peab Eesti jätkama kokkulepitud kohustuste rakendamist ning rakendamise järelevalvet Bologna protsessis.

EÜL usub, et me peaksime keskenduma teiste riikide aitamisele, et nad suudaksid rakendada kohustusi, milles on juba kokku lepitud, enne, kui uusi kokkuleppeid sõlmima asutakse. Kui võimalik, peaks Eesti aitama teistel riikidel jõuda eesmärkideni, mis on Bologna protsessis püstitatud.

- Rahvusvahelised võimalused peavad olema kättesaadavad kõigile, olenemata nende positsioonist, elukohast ja sotsiaalmajanduslikust taustast.
- Oluline on teadvustada, et rahvusvahelised teemad mõjutavad ka Eesti tudengite igapäevaelu.

- Kõrgkoolid peavad prioritseerima rahvusvahelise keskkonna loomist oma linnakus, et tagada kõrghariduse kaasatus ja ülemaailmne konkurentsivõime.
- Kõiki tudengeid ja töötajaid peab kohtlema võrdselt, olenemata nende rahvusest või emakeelest.
- Kui võimalik, siis tuleb rahvusvahelistumiseks kasutada ressursiefektiivseid meetodeid.
- Lisaks Bologna protsessiga seatud kohustuste rakendamisele, peab Eesti ühtlasi rakendama ka kohustuste indikaatoreid ja jälgimissüsteeme.
- Eesti peab liikuma eelneva mitteformaalse õppe tunnustamise täieliku kasutuselevõtu suunas, et tagada vajalik toetus elukestva õppe toetamiseks.
- Rahvusvahelistumise edukuse hindamiseks tuleb luua vastavad mõõdikud.

12.1. Õpiränne

Võimalus õpirändes osaleda ei tohi sõltuda tudengi sotsiaalmajanduslikust taustast, vaid peab olema kõigile kättesaadav. Õpiränne on oluline, sest see võimaldab tudengil saada erinevaid kogemusi nii hariduses kui ka sotsiaal- ja kultuurivaldkonnas. Õpirände eesmärgid peaksid olema õppe kvaliteedi tõstmine rahvusvahelise mõõtme lisamise abil ning teadmuvahetus. Üks oluline ülesanne, mida õpiränne täidab, on ka kultuurideülese arusaama tekitamine ning tudengi iseseisvamaks muutmine. Üks populaarsemaid õpirände programme on Erasmus+.

- Kõrgkoolid peavad populariseerima tudengite ja töötajate seas rahvusvahelist õpirännet ning tagama, et tudengid saavad õpirände ajal sama kvaliteetse hariduse, toetussüsteemi ja sotsiaalsed hüved kui kohalikud tudengid.
- Riiklik korraldus peab soodustama välisstudengite õpinguid Eestis ning soovi korral ka võimalust pärast õpinguid Eestisse jääda. Selle puhul on oluline pakkuda sama võimalust võrdselt ka tudengitele väljastpoolt Euroopa Liitu. Elamisloa taotlusprotsess peab jätkuvalt olema läbipaistev ning inglise keeles peavad olema kättesaadavad kvaliteetsed infomaterjalid ja nõustamisteenused.
- Kõrgkoolide õppekavad peavad soodustama õpirännet ning looma võimalikult lihtsa süsteemi ainepunktide ülekandmiseks, et võimaldada tudengil omandada kraad nominaalajaga ka õpirändel osaledes. Ainepunktide arvestamine ja ülekandmine peab toimuma mõistliku aja jooksul pärast õpirände lõppu.
- Õpirändele suunduvate tudengite toetused peavad arvesse võtma rände sihtkohta ning regiooni omapärasid, sh elukallidust, ning neid andmeid peab vajadusel uuendama.

- Õpirändele mineku toetus peab katma reisikulud, õppetöoga seotud kulud ning elamiskulud sihtriigis ja selle vastavas piirkonnas. Elamiskulud hõlmavad näiteks transporti, majutust ja toitu.
- Toetuse peab tudeng saama kätte varakult, et katta enne õpirändele suundumist vajalikke kulusid, näiteks reisikulud, kindlustus või majutuse ettemaks.
- Tudengitel peab olema ligipääs objektiivsele teabele õpirände kohta (sh info sihtriikide kohta), olenemata tudengi taustast.
- Kõrgkoolid peavad võimaldama tudengitele kogemusvahetust.
- Õpirände sujuvamaks toimimiseks peavad kõrgkoolid panustama automaatse infovahetuse loomisesse saatva ja vastuvõtva kõrgkooli vahel.
- Õpirändega tuleb arvestada õppekavade loomisel nii, et õppekava võimaldaks tudengil õpirändes osaleda.
- Õpirände ajal on oluline võimaldada tudengitele kohaliku keele kursusi tasuta.
- Kui tudengi koduülikooli ja sihtriigi vahel on võimalik keskkonnasõbralikult reisida, siis tuleb sellele programmi tasandil tähelepanu pöörata. Tudeng peab saama rahalist toetust keskkonnasõbralike viiside valimiseks, et katta võimalikke lisakulusid.
- Erasmus+ programm peab olema avatud uute riikide liitumisele, et laiendada sihtriikide valikut.
- Kõrgkoolid peavad arendama nn kaaslase-süsteeme, et tagada parem koostöö kohalike ja välistudengite vahel.

12.2. „Students at Risk“ programm

„Students at Risk“ programm sai alguse Norrast. Selle eesmärk on toetada tudengeid, kes ei saa oma õpinguid kodumaal jätkata sõja, repressioonide või muude ohtude tõttu. Programmi abil on ohus tudengitel võimalus õpingute jätkamiseks uude riiki kolida. Sihtriigis on neile tagatud ka vastav toetus.

Eesti peab samuti leidma võimalusi programmi rakendamiseks, sest maailmas on üha rohkem kriise ning Ukraina näitel oleme näinud, et tudengid soovivad pigem suunduda riikidesse, mis on nende kodumaale geograafiliselt ja kultuuriliselt lähedal.

- Programmi rahastus peab osaliselt tulema Euroopa Liidult, et programm saaks areneda ka uutes riikides.
- Programmi rahastus peaks tulema koostöös Euroopa Liidult ja Eesti riigilt.
- Programmi juhtimine võib jääda EÜL-i ülesandeks, et oleks tagatud tudengite kaasatus kogu protsessis.
- Programmi võib luua Norra mudeli⁸ põhjal, kuid see tuleb kohandada Eesti kontekstile vastavaks.

⁸[https://hkdir.no/en/programmer-og-tilskuddsordninger/students-at-risk-star#About%20Students%20at%20Risk%20\(StAR\)](https://hkdir.no/en/programmer-og-tilskuddsordninger/students-at-risk-star#About%20Students%20at%20Risk%20(StAR))

12.3. Euroopa Liidu tulevik tudengitele

Kuigi on oluline, et haridus jääks riiklikuks vastutusalaks, peab Euroopa Liit samuti rohkem investeerima liikmesriikide vahelisse koostöösse kõrgharidusvaldkonnas.

- Euroopa Liit peab tagama, et kõigil tudengitel on võrdsed õigused ja võimalused kõigis liikmesriikides.
- Euroopa Liidus ei tohi tudengitele tekkida lisatasusid ega vähendada nende hüvesid, kui nad omandavad kõrgharidust mõnes teises Euroopa Liidu liikmesriigis.
- Euroopa Üliõpilaskaart ei tohi luua uut kaarti tudengi rahakotti, vaid peab olema seotud olemasolevate kaartidega, luues kõik-ühes lahenduse.
- Erasmuse paberivaba programmi juurutamine peab olema kõrgkoolide prioriteet, et võimaldada mugav ja keskkonnasõbralik õpiränne töötajatele ja tudengitele.
- Tudengid ja noored üldiselt peavad olema rohkem kaasatud Euroopa Liidu tegemistesse, näiteks tegeledes valimisaktiivsusega või korraldades konverentse ja kaasamisüritusi.
- Euroopa Liit peab seisma kõrghariduse kättesaadavuse ja ligipääsetavuse eest, tagades ligipääsu tasuta kõrgharidusele kõigile motiveeritud ja võimekatele inimestele Euroopas.
- Euroopa Liit peab tegelema digitaliseerumise probleemidega ning arendama vastavaid lahendusi ka kõrgharidusvaldkonnas.

12.4. Riikideülene kõrgharidus

Riikideülene kõrgharidus panustab kohalikku kogukonda ja õppekeskkonda, võimaldades tudengitel saada kvaliteetse kõrghariduse ja õpikogemuse.

Rahvusvaheline koostöö kõrgkoolide vahel Euroopa Kõrgharidusalas ja väljaspool seda on üks olulisemaid rahvusvahelistumise osi. Peamiselt on seda näha kõrgkoolide võrgustikes ja ühistes kraadides.

- Rahvusvaheline koostöö peab põhinema võrdsusel, tolerantsil, mõistmisel ja vastastikusel austusel.
- Kõrgkoolide võrgustikud ei tohi olla rahastatud Erasmus+ vahenditest, sest see viib õpirände ligipääsetavuse languseni.
- Kõrgkoolide võrgustikud peavad olema peamiselt rahastatud Euroopa tasandil, et tagada võrdsed osalusvõimalused.
- Kõrgkoolide võrgustikud peavad tagama muuhulgas kvaliteedikontrolli ning tagasisidestamise protsessid.
- Igas kõrgkoolide võrgustikus peab olema demokraatlikult valitud üliõpilasesindus, mis on kaasatud kõigisse otsustusprotsessidesse.